

hány magánhangzó van a magyar nyelvben, és aztán a következő oldalon hozzáteszi, hogy van még egy plusz „e” hangunk is, és hogy egy zárt „e” hangról van szó. A két állítás közötti logikai ellentmondásnak nemhogy a feloldása, de a magyarázata sem merül fel egy tankönyvszerzőben sem. Melyik magánhangzórendszerrel beszélünk akkor? Nyilván a normáéról. Azonban az

sehol nem hangzik el, hogy mi itt és most, amikor a hangrendszerünket tanítjuk, akkor a magyar nyelv normájának a hangrendszerét tanítjuk. Így az sem merülhet fel senkiben, hogy milyen jó azoknak, akik ezen kívül egyéb magyar beszédhangokat is ismernek, mert ha valamiről én többet tudok, akkor nagyobb a tudásom. És a nagyobb tudásom minden esetben jobb, mint a kisebb tudásom.

Az általunk vizsgált és elemzett tankönyvekből számtalan hasonló példa felhozható. Ezért sok nyelvész kollégával együtt szükségesnek tartjuk, hogy közösen újrarendeljük, megvitassuk, hogy az emberi elmének ezt a csodálatos teljesítményét, amit nyelvnek hívunk, hogyan vigyük működésében közelebb a diákokhoz. Az ösztönös tudásból hogyan legyen tudatos, használatorientált érték.

Illés Attila
PhD-hallgató, Selye János Egyetem,
Magyar Nyelv és Irodalom Doktori Iskola

Konferencia-ismertetés

A tankönyvek szakmaisága, módszertani kérdései címmel tartottak szimpóziumot 2013. október 25-én a Selye János Egyetemen a révkomáromi, pozsonyi, egrí, veszprémi, budapesti és szombathelyi felsőoktatási intézmények, a budapesti Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó és a szlovák Állami Pedagógiai Intézet oktatási szakemberei és doktoranduszai. Az előadókat Dr. habil. Lőrincz Julianna, PhD., a Variológiai kutatócsoport vezetője köszöntötte. Külön üdvözölte a magyarországi előadókat és a pozsonyi Comenius Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Doktori Iskolájának végzős hallgatóját, Németh Szilvási Andreát, aki először vett részt ezen az eseményen. Dr. Lőrincz Julianna megnyitójában kiemelte, hogy ezúttal a nyelvi szekció mellett az irodalmi is megtalálható a konferencián, és az előző évekhez képest nőtt az előadók száma is.

Az első előadó **Dr. Eőry Vilma, PhD.**, az Eszterházy Károly Főiskola tanára volt. Előadásának címe: *A tankönyvszöveg motivációs ereje (Egy felmérés tanulságaiból)*. Dr. Eőry Vilma azt a kérdést elemezte, vajon mennyire vonzóak a tankönyvek a mai diákság

számára. A felmérést magyarországi iskolákban végezte (9., 10., 12. osztályban) 94 tanuló bevonásával. Előadása első részében rámutatott arra, hogy a tanulókat motiválni kell és értő olvasóvá nevelni. Majd az általa kidolgozott kérdőív kiértékelésével folytatta előadását, melyből csak a legfontosabb kérdéseket emelte ki (Szeretsz olvasni? Hol olvasol leginkább? Tankönyveid közül melyiket veszed szívesen a kezébe? Mitől érdekes és hasznos egy tankönyv? Érdekesek vagy unalmasak a tankönyvek?). Az egyes kérdésekre adott válaszok elemzése után megállapította, hogy a felmérésbe bevont tanulók mérsékelten szeretnek olvasni, többnyire internetes felületeken böngésznek, a tankönyvek közül külsőleg a színes könyveket részesítik előnyben, belső szerkezetükben a tagoltakat tartják előnyösebbeknek. Nagyjából ugyanannyian találták unalmas a tankönyveket, mint érdekesnek.

A második előadó **Dr. Simon Szabolcs, PhD.**, a Selye János Egyetem tanára volt. Előadásának címe: *A szlovákiai magyar tannyelvű középiskolák számára készült új magyarnyelv-könyvekről*. Az előadás elején egy rövid összefog-

lót tartott a szlovákiai iskolai reform jelenlegi állásáról, valamint a tankönyvcsaládokról. Ezután ismertette az országos szintű felmérés eredményeit, melyet a diákok és a tanárok között végeztek munkatársaival. Ebben a felmérésben elsősorban a tankönyvek oktatási anyagainak minőségére tértek ki. Az előadó rámutatott az szeptembertől használatos új tankönyvek pozitívumaira és hibáira is.

A harmadik előadó **Dr. habil. Kurtán Zsuzsa**, a Pannon Egyetem és a Selye János Egyetem nyugalmazott tanára volt. Előadásának címe: *A szakmai nyelvhasználat vizsgálata szlovákiai magyar tankönyvekben*. Vizsgálódása fókuszában a 2012-ben kiadott új középiskolai nyelvtankönyv állt, melynek szerzői Uzonyi Kiss Judit és Csicsay Károly. Az alábbi kérdésre kereste a választ: Hogyan jelenik meg a szakmai nyelvhasználat a mai szlovákiai magyar tankönyvekben? Majd a tankönyvvel kapcsolatban a következő kérdéseket tette fel: miként szerepelnek a magyar nyelv változatai a tankönyvekben, a beszédhelyzet, nyelvhasználat, szaknyelv, szakma(i) nyelv hogyan jelenik meg a szövegekben, továbbá rámutatott tankönyv fogalmátára és a tankönyv szövege között lévő eltérő megfogalmazásokra is.

A negyedik előadó **Dr. Gaál Gabriella, PhD.**, az Eszterházy Károly Főiskola tanára volt, előadásának címe: *A tankönyv mint pedagógikum. Az alapiskolai 9. osztályos Magyarnyelvtan-könyv pedagógiai-didaktikai megítélése*. Az előadó prezentációja elején a következő kérdésre kereste a választ: Kiknek íródott a tankönyv? Mit kell figyelembe venni egy tankönyv elkészítésénél (életkori sajátosságok, érdeklődés, figyelem, motiváció fenntartása). Majd a címben említett tankönyvet didaktikai elemzés alá vettette, és ismertette, hogy a megértést segítő kép- és ábraanyag, az ismeretek alkalmazását biztosító műveletek milyen mennyi-

ségben és minőségben fordulnak elő a tankönyvben, mennyire fejleszti a tankönyv a tanulók tanulási módszereit és gondolkodási képességét. Végezetül kitért a tankönyv tanárok általi használhatóságára is.

Az első blokk utolsó előadója **Dr. Vörös Ottó, CsC.**, a Selye János Egyetem és a Nyugat-Magyarországi Egyetem tanára, aki érdekes előadást tartott a mondattan témaköréből *Két elméleti megjegyzése a mondattan tanításához* címmel. Ahogy Dr. Vörös Ottó az előadásában is kifejtette, a sikeres tanulás alapja a szövegértés. Vizsgálódása középpontjában a szlovákiai magyar tannyelvű középiskolák számára készített magyar nyelvtan-könyv állt. Példák segítségével bemutatta a tankönyv hiányosságait az alanyi szerkezet és az értelmező jelző kérdésében.

A második blokk első előadója **Dr. Takács Edit** (Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, Budapest). Előadásának címe: *Egy magyarországi és egy szlovákiai középiskolai magyarnyelvtan-könyv összehasonlító elemzése*. A két vizsgált tankönyv a szlovákiai magyar tannyelvű alapiskolák 9. osztálya számára készített, valamint a Balázs Géza és Benkes Zsuzsa által használt magyarországi tankönyv volt. Ahogy az előadó elmondta, célja az volt, hogy olyan mutatók mentén hasonlítsa össze a tankönyveket, melyek a későbbi tankönyvkutatók számára is segítséget nyújthatnak. A két taneszközt a következő szempontok szerint hasonlította össze és mutatott rá különbségeikre: szakmai-tudományos szempontok, didaktikai felépítés, módszertani megközelítése a tananyagoknak stb.

A következő előadó **Lőrincz Gábor** volt, a Selye János Egyetem végzős PhD-hallgatója volt. Előadásának címe: *Nyelvi variativitás – a hiányzó tananyag*. Három tankönyvet hasonlított össze, köztük a már említett Uzsonyi Kiss Judit – Csicsay Károly szerzőpáros legújabb tankönyvét. Lőrincz Gábor az előadásának címében szereplő hiányzó tananyagot a nyelvi variativitás hiányát érti a tankönyvekből, holott a kerettantervben szerepel a témakör. Az előadó vizsgálata kiterjedt az egyes nyelvi szintekre, mint például: stilisztikai és szövegvariánsokra, valamint a nyelvi variativitás típusaira és a lexikai jelentésviszonyokra.

A harmadik előadó **Dr. habil. Lőrincz Julianna, PhD.**, a Selye János Egyetem tanára volt. Előadásának címe: *Stilisztikai ismeretek az új szlovákiai kö-*

zépiskolai magyarnyelvtankönyvekben. Az előadásban az Uzsonyi Kiss Judit – Csicsay Károly által írt 4. osztályos tankönyvet vizsgálta a stilisztikai anyag jelenléte vagy hiánya alapján. Az előadó rámutatott a szakmai hiányosságokra is az elméleti és a gyakorlati részekben egyaránt. A hibák mellett rámutatott a tankönyv erőnyeire is. Ezek közé tartozik az írott és a beszélt nyelvi szövegek stilisztikai követelményeinek ismertetése, a kreatív szövegalkotás fejlesztése.

A következő előadó **Dr. Tóth Etelka**, az ELTE BTK Mai Magyar Nyelvi Tanszékének tanára volt. Előadásának címe: *Helyesírási témakörök a tankönyvekben*. Az előadó kutatásai során összesen 8 tankönyvet vizsgált, melyek az általános iskola 5–9., valamint a gimnáziumok 2–4. osztályai számára készültek. Az összetett szavak helyesírásáról szóló fejezeteket vette górcső alá az előadó a vizsgált tankönyvekben, melyeket A magyar helyesírás szabályai 11. és 12. kiadás kéziratban lévő változatával vetett össze.

A második blokk utolsó előadója **PaedDr. Ledneczki Gyöngyi**, az pozsonyi Állami Pedagógiai Intézet munkatársa volt. Előadásának címe: *A szlovákiai magyar olvasókönyvek olvashatósága*. A tankönyvek jellemzésével kezdte előadását, majd a tankönyvek minőségi paramétereivel folytatta. Ezután rátért a kutatásba bevont 7 olvasókönyv jellemzésére, melyeket a Mistrík-féle olvashatósági index alapján sorolt be különböző kategóriákba.

A harmadik blokk első előadója **Dr. Kuspér Judit, PhD.**, az egri Eszterházy Károly Főiskola tanára volt. *Identitás és nyelv az irodalomtatásban* című előadásában először a szimbólumokról, a nyelv és az identitás vizsgálatáról szöveg, majd ezeket a témaköröket vetítette át a női irodalmi kánonra. Előadásában kitért a kánon fogalmára és annak képlekeny voltára is.

A második előadó **Dr. Czetter Ibolya, PhD.**, a Nyugat-magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központ vezetője volt. Előadásának címe: *Az irodalomtanítás innovációja című műhely munkájáról*. Beszámolója a Szombathelyen több évtizede működő műhelyről szól, melynek célja a kutatás, módszertan és a tankönyvek fejlesztése. Czetter Ibolya ismertette a műhely rövid történetét, és szólt a szervezet által rendezett konferenciákról és kiadványokról is. Röviden bemutatta a műhely által szervezett rendezvényeket is

(Weöres Sándor olvasótábor, Iskola a határon 24 és 48 órás felolvasása, Irodalom szelárnyékban stb.).

A harmadik előadó **Kiss Tímea**, a Selye János Egyetem PhD-hallgatója volt. Előadásának címe: *Ady Endre verseinek taníthatósága*. A témájához szükséges adatokat a szerző a komáromi gimnázium diákjai körében gyűjtötte össze. Vizsgálódásának középpontjában Ady versei és azoknak újfajta megközelítésmódja állt. Kiss Tímea a funkcionális alakzatvizsgálatot állította előadása középpontjába, azon belül az ismétléses alakzatok vizsgálatát és a pragmatikai aspektusok szerinti elemzéseket.

A blokk negyedik előadója, **Szabó Tünde**, szintén a Selye János Egyetem PhD-hallgatója. *Mi változott? Magyar nyelvtan könyv az I. Csehszlovák Köztársaságban és ma* című előadásában két tankönyvet hasonlított össze: a Keresztes Pál által írt 1925-ös tankönyvet, mely a középiskolák számára íródott, valamint Kovács László 2005-ben megjelent tankönyvét. A két könyvben a mondattani és a szótani fejezeteket vizsgálta részletesebben. Az előadó külön kitért a tankönyvek minőségi, funkcionális megközelítésére, a strukturális elemeinek összehasonlítására és a szövegen kívüli komponensekre is.

A nap utolsó előadója **Németh Szilvási Andrea**, a pozsonyi Comenius Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék PhD-hallgatója volt. *A magyar mint idegen nyelv oktatása Szlovákiában – tankönyvelemzés* című előadásában az új szempontú tankönyveket – a magyar mint idegen nyelv – a hatékonyság szempontjából vizsgálta. A Madarčina pre samoukov című tankönyv két kiadását (2000, 2010) elemezte a következő szempontok szerint: szerkezeti felépítés, szöveg, feladattípusok, illusztráció, nyelvtani magyarázatok, didaktikai szempontok.

A konferencia zárásaként Dr. habil. Lőrincz Julianna megköszönte a résztvevőknek a színvonalas előadásokat, és tájékoztatta az előadókat, hogy a konferencián elhangzott előadások meg fognak jelenni a Selye János Egyetem Tanárképző Karának tudományos folyóiratában, az Eruditio – Educatióban. Valamint bejelentette, hogy az előző két tankönyvkutató konferencia anyagát tartalmazó kötet még ebben az évben napvilágot lát a pozsonyi Terra Kiadónál.